

ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТЕЙ КОЖНОГО ВІКУ

Рік II.

Січень 1955

Ч. 1 (5)

Ілюстрація Л. Гуцалюка

БОГ ПРЕДВІЧНИЙ НАРОДИВСЯ

Гірко було Ісусові, маленькій дитинці... Не вродився Він в палаті, ні навіть в хатинці, а в убогому вертепі за містом на полі — нічим було приодіти груденята голі. У кутку стояли ясла, а у яслах сіно — туди Мати положила Ісуса-Дитину.

— Оце Тобі колисочка, маленький мій синку! Поки прийдуть до нас гості, засни хоч годинку!

Пробудились чабани у степу глухому, поспішають поклонитись Богові малому, бо збудив їх Янгол Божий і сказав новину про народження Христове, про святу Дитину. Прибігають до вертепу, з подиву німіють, заспівали б „Бог Предвічний”, та чомусь не сміють.

З-за Йордану, від пустині шляхом йдуть верб-люди, палажкочуть смолоскипи, розмовляють лю-

ди. То три книжники учені, мудреці зі Сходу поспішають за промінням зірки з небозводу, бо зірниця промениста ген високо з неба показала їм дорогу, де їти їм треба. Приїжджають до вертепу, з подиву німіють, на правдивого Месію глянути не сміють.

Хоч ходив полями холод і здіймався вітер, круг вертепу стало тепло і запахи квіти, а зірниця срібним світлом, тихим і чудовим, осіяла Боже чудо, Рождество Христове.

І для вас ця Божа зірка, любі наші діти, у святий різдвяний вечір над вертепом світить і показує вам просту до Христа дорогу — ви до Нього поспішайте, поклоніться Богу і благайте допомоги на всі смутки й болі, а для Рідної Країни гаразду та волі.

Роляник

КОЛЯДКА ПРО ЛАСТІВОЧКУ

Щедрик, щедрик, щедрівочка,
Прилетіла ластівочка...
Народна колядка.

Вище сірих хмар, вище ясних зір, у щасливій осяйній небесній країні, співав і грав на бандурах хор янголів.

Унизу, глибоко-глибоко, мов у незмірному проваллі, фуркалом крутилася земля і летіла кудись у ніч, мов м'яч. Але й до неї доносилася пісня янголів. Солодко спали діти на своїх подушечках, і снилися їм чудові сни, подібні до срібних квіток, що опівночі розцвітали на шибках, а вранці зникали, як тільки веселий вогник починав танцювати в печі.

І тоді в голубих просторах веміхнулося чиясь безмірно добре, безмірно розумне обличчя, і чийсь теплі долоні упустили маленьку зірку.

— Бог! Бог! — зашепотіли набожно уста янголів і їх серця сповнилися несказанною радістю. А зірка полинула золотою порошокною і впала на холодну землю, в ясла, повні пахучого сіна. З неї зробилося маленьке хлоп'ятко. Прехороша Дівчина накрила його білою пелюшкою і, склавши навхрест руки, ніжно промовила:

„Сину мій!” В цю таємну хвилину вона стала матір'ю живого Бога, маленького Ісуса.

Було темно і холодно. Було тихо і врочисто. Хмари розступились, і здивовані зорі з пошаною глянули в колибу з яслами. Враз на сході зарум'яніло небо, і з досвітньої заграви рожевою хмариною сплила громадка янголів. Нижче сірих хмар, нижче ясних зір, над убогим вертепом заспівав і заграв на бандурах янгольський хор: „Слава на висотах Богові, а людям мир на землі”.

Незнана досі зірниця спалахнула над колибою китицею ясного полум'я і сповістила світ про народження Спасителя. Рушили люди з поклоном і подарунками з усіх усюд — з гір і долин, з піль і пустинь, з побереж і островів. Коло вертепу зібрався великий натовп. На самім кінці у сорочці, вишиваній червоним і чорним, стояв хлопчина. Він приїхав сюди на невеличкім степовім конику. Не міг протиснутись наперед чекав нетерпляче, аж поки розійдуться люди.

Нарешті і він приступив до Ісусика. Став навколішки, добув липову сопілку і приклав її до уст. Поплила мелодія — хлопець здивувався: ще ніколи липова сопілка так гарно не грала.

Хлопець сам не розумів, що з ним робиться. Він розповідав Ісусикові на сопілці про свій милий гарний край, про широкі завітчані степи, про білі отари кучерявих овечок. Сопілка чарівно гра-ла, мов словами промовляла: прилетіла ластівочка, сіла під стріхою батькової хати, стала спі-вати-щебетати, господаря викликати: „Вийди, вийди, господарю, подивися на отару...” І роз-повідала сопілка пісню, як вийшов господар з хати, як усміхнувся до щебетливої пташки, а вона йому радість і щастя провіщала, наклика-ла в його двір добробут і багатство.

Отак у серці хлопчини з степів чорноморсь-ких зродилася перша пісня щедрівка, перша ко-лядка, дарунок маленькому Ісусикові. Заслухав-ся старенький Йосиф, заслухалась Божа Мати, усміхнулося солодко Немовлятко, заплущило си-

ні очка і заснуло першим спокійним сном на зем-лі. Може йому приснилася українська ластівоч-ка...

Здивувались янголи:

— Хто тебе, хлопче, навчив такої дивної пісні?

— Ніхто мене не вчив. Так співає моя рідна земля.

— Нехай вона буде благословенна! — промо-вив найстарший янгол. — Її пісня заколисала Божу Дитину. Вона прославиться по всьому світі.

Так і сталося. Українська старовинна пісня-колядка про ластівочку поширилася по широкім світі. Її вподобали всі християнські народи, бо в ній чути не тільки ластівчане щебетання, а й різдвяні дзвони.

Р. З.

Спи, Ісусику маленький,
Люлі-люлі-люлі,
Божа Матінка колише
І до серця тулить.

Спи, Ісусику-Дитятко,
Баю-баю-баю,
Янголи Тобі із неба
Пісеньку співають.

І на скрипочці заграють
Тілі-тілі-тілі,
Щоб Ісусикові снилися
Сни чудові, милі.

Щоб Ісусикові снилась
Наша Україна,
І Дніпро, і степ широкий,
Гори і долини.

Щоб приснилися далекі
І міста і села,
Що сьогодні почорнілі,
Вбогі, невеселі.

Спить Ісусик наш маленький
В тиху ніч святую,
Божа Матінка колише
І до серця тулить.

А як збудиться Ісусик,
Піде в Україну,
І надію принесе Він
В кожну родину.

Діточок малих пригорне
До грудей руками:
„Відтепер я в Україні
Буду жити з вами!”

Спи, Ісусику маленький,
Люлі-люлі-люлі,
Божа Матінка колише
І до серця тулить.

Янголи тихенько грають
Тілі-тілі-тілі,
Щоб Ісусикові снилися
Сни чудові, милі.

Богдан Данилович

Роман Завадовиз

Ілюстрація М. Дмитренка

ПОГОНЯ

За Юрою Шкрумеляком

Діялось це в Україні ні вчора й не нині, а давним-давно. Як знаю, так і вам розповідаю.

— Гей, вйю! — чути попід гори. Там господар нивку оре, густо зерном засіває, жінка коней поганяє. А коли скінчив роботу, втер з чола краплини поту, дав конятам їсти й пити, коло воза сів спочити.

Жінка хліб йому приносить:

— Їж, ти вже голодний! — просить. — Молоко ще маю в глеку, пий, до вечора далеко!

Глип вони — а під горою йдуть поспішною ходою сивий дід із бородою і з дитинкою малою молода хороша мати. Стали орачів питати:

— Слава Богу, добрі люди! Хай все добре з вами буде! Чи дозволите тут сісти і дитятку дати їсти?

Пожалів орач дитинку, подивився він на жінку й відізався:

— Просим сісти! Жінко, дай дитятку їсти!

Жінка жалус дитятко, бо і в неї теж малятко спить тут побіч на горбочку — ще мале, не має й рочки. Тож гостей сідати просить, молоко і хліб приносить, дитинча нагодувала, в затишку до сну поклала.

Дивні гості відпочили, та й дитя набрало сили і награлося доволі на господаревім полі. Дякують мандрівні люди та й говорять:

— Може буде хтось тудою проїжджати і про нас у вас питати, то не бійтеся нікого, хоч би злющого якого, розкажіть усе правдиво і живіть в добрі щасливо.

Та й пішли собі стежками... А як зникли за горбами, глянув той орач на ниву і закликав:

— Що за диво! Не минула і година, як була тут оранина, а вже нивка зеленіє, і на ній пшеничка спіє!...

Жінка глянула на поле, тількищо пусте і голе — а на ній росте пшениця, аж пащить пухка земляця, і під вітром вже хвилює, землю колом цілує.

Пробудилось немовлятко, простягає рученятка, починає говорити, встало, взялося ходити. Мати ахнула із дива і закликала щаслива:

— Петре, глянь! Бог чудо творить! Наша доня вже говорить, ще і бігати нам стала, мов би вже два рочки мала.

Славлять Господа за диво, що так скоро дав їм жниво, та й пшеницю стали жати, перевесла-

ми в'язати. Враз за лісом гомін чути, закрутило вихром люто... Господи! Чи це татари, чи які пекельні чари? Вояки летять на конях, мерехтять мечі в долонях, з-під копит тумани сиві важко котяться по ниві. Перед хліборобом стали, грізно-люто закричали:

— Гей, скажи: чи йшов тудою сивий дід із бородою, а із дідом блідолиця із дитятком молодця? Чи ішли такі люди? Признавайсь, бо лихо буде!

Страх господаря проймає, та господар пам'ятає, щоб лиш правду всю сказати і нічого не ховати.

— Так, вони ішли тим лугом, як орав я нивку плугом і як наша доня мила ще ходити не уміла.

Вої глянули на ниву, а на ниві тій вже жниво... Подивились на дівчатко: доня скаче коло

батька. Закричали люті вої від досади **навісню**.

— Га, то це ж давно, нівроку! Проминуло вже з півроку! Годі марно здоганяти! Час додому завертати!..

Завернули, й за хвилину слід по вершниках загинув.

І пішла у світ новина, що спаслась Свята Родина, що Ісусика малого Мати зберегла від злого: не здогнали їх у зброї злющі Іродові вої, не здогнали їх в погоні бистрі Іродові коні.

Відтоді то в Україні від морів по гори сині плодovита скрізь землиця і найкраща там пшениця. Відтоді там діти пишні, любить їх Господь Всевишній і в найтяжчу годину Він спасе їх від загину.

У Вифлємі, в стайні маленькій,
Пелени стелить Діва біленькі.
Стелить на сіно Божая Мати,
Буде Дитятку м'яко лежати...
А над вертепом, наче над раєм,
Ясна зірниця блиском сіяє,
Світить в дорозі тим, що Дитині
Почесть в покорі жертвують нині.
Ось три владики можли, багаті,
Благословення просять в Маляти.
Молить опіки в Божого Сина
Пастир убогий, що на колінах.

Мати Марія Сина колише.
В стайні худібка на Бога дише...
Ось і овечки враз з віслочками
Гріють Ісуса, що біля Мами...

Коло вертепу, де спить Дитинка,
Свіжа, зелена, росте ялинка.
Щоб не було там сумно Дитяті,
Стала ялинка колядувати...
Ось і з вершечка, де павутина,
Мушка співає „ДИВНА НОВИНА...”
Хором зозульки дружно взялися:
„НИНІ, АДАМЕ, ВОЗВЕСЕЛИСЯ...”
Пташка маленька тут прилетіла,
Пісню співала щиро, як вміла,
І щєбетала, славлячи Сина:

„У ВИФЛЕЄМІ НИНІ НОВИНА...”

Кажуть мурашки: „І ми не гірші!”

Стали складати ноти та вірші,

І вийшла справді гарна колядка:

„НОВАЯ РАДІСТЬ” та для Дитятка.

Навіть і сірий зайчик-серденько,

„НЕБО І ЗЕМЛЯ” — тягне тоненько...

Гомін веселий скрізь покотився,

БОГ У ВЕРТЕПІ НАМ НАРОДИВСЯ!!!

Іванна Савицька

Горить, як свічка на столі,

У серці тиха згадка:

... між білих хат деє там — в селі

Дзвенить-бринить колядка.

І серце чує: прийде час,

Що вражий Ірод згине,

І Бог народиться ще раз

У селах України.

ВЕСЕЛИХ СВАТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО
І ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ СПІВ-
РОБІТНИКАМ, ЧИТАЧАМ, ПРИХИЛЬНИ-
КАМ І ЖЕРТВОДАВЦЯМ

бажає

РЕДАКЦІЯ „ВЕСЕЛКИ”

НОВОРІЧНІ ПОСІВАЛЬНИКИ

(Спогад із Рідного Краю)

Послухайте мої спогади про те, як колись ми, сільські діти, зустрічали в Україні Новий Рік.

Новорічний досвіток. У хаті ще зовсім темно. Крізь вікно в кімнату вливається сірий відсвіт снігу, що грубою пеленою покрив подвір'я, гори і поля.

Ждеш і не діждешся того хвилюючого новорічного досвітку... Нарешті, він! Мамуня вже встала. Світиться невелика лампа. Ми, діти, також скоплюємося — навіть будити нас не треба, як щодня, і підганяти, щоб одягались. Одягаємося самі поквапно. Беру невеличку торбинку, а Маруся — татову рукавицю, і насилаємо туди збіжжя: жита, пшениці, а також гороху, проса тощо.

Виходимо на подвір'я. Надворі ще досить темно, тільки на сході за срібним лісом небо займається ранньою загравою. До нас весело підморскують останні зорі.

Мама дивляться на зорі і кажуть: — Гарна буде погода. Це знак, що цілий рік будемо здорові й безпечні.

Підбадьорені такою ворожбою, виходимо на вулицю і звертаємо в найближчий двір тітки Уляни. Вона — Марусина хрещена мати. Ще вчора, як бачилась із мамою, переказувала, щоб ми прийшли до неї посівати. Ми затупали в снігах засніженими чобітками, і всміхнена тітка відчинила нам двері. Але до хати ввійшов лише я, бо мамуня нас ще вдома навчила, щоб я перший посівав.

— Ти хлопець, — казали, — то будеш за „полазника“. Люди хочуть мати в хаті на Новий Рік першого „хлопа“, хоч би він був такий великий, як палець. Тоді буде щастя на цілий рік.

Я став коло порога і посіяв по долівці збіжжям з торбинки, примовляючи: — Сійся, роди-

псувати безпотрібно дитячої забавки, значить — вмітимеш пошанувати і чисте життя, а це найбільша чеснота кожного лицаря.

— Слава! Слава бравому козакові з України! — гукнули індіани, ковбої, матроси, летуни та інші славні вояки і, взявши козачка поміж себе, пішли колесом довкола ялинки, співаючи знану по всьому світу українську колядку:

Щедрик, щедрик, щедрівочка,
Прилетіла ластівочка...

А малий Василько спав коло Ялинки, посміхаючись крізь сон. Може це йому і снилась — Різдвяна Казка?..

ся, жито-пшениця, всяка пашниця, на щастя, на здоров'я, на Новий Рік, щоб ся ліпше родило, як торік: коноплі під стелю, льон по коліна, щоб вас, хрещених, голова не боліла!

Коли ввійшла Маруся, то я вже сидів на лаві, щоб, мовляв, усе добро сідало: кури, гуси, качки, рої бджіл. Потім тітка засвітила ліхтаря, дядько взяв пшеничного снопа-„діда“, що стояв за столом на покуті, і ми пішли до стодоли. Снопа поклали на тоці, а мені дали в руки справжнього ціпа. Я вдарив бияком кілька разів по колоссю. З колосся посипалось зерно. Дядько згорнув його мітелкою і зсипав мені до торбини. Отак я, новорічний полазник, заворожив дядькові врожай, накликав щастя і здоров'я в його двір. Чи воно так справді сталося, я не знаю, але то був гарний стародавній звичай, і всі люди його дуже зберігали. Тітка дякувала, погостила нас з Марусею і обдарувала ласощами: солодкими пампушками, медяником, яблучками та горішками. Дядько Антін подзвонив у жменю дрібними грішми.

Ми пішли до дальших сусідів. На селі вже був незвичний на ту пору рух: посівальники ходили від хати до хати, ворота всюди гостинно навестіж відчинені, собаки на припонах, погавкують собі, дивуючись, чого це діти так бігають. Аж ось на вулицях загорілися вогні. У нашій селі був звичай палити соломі, що нею від Різдва була вистелена долівка по домах. Коло кожної ватри стояв гурт молоді, деякі хлопці розбігались і перескакували через вогонь, щоб, мовляв, не чіпалася нечиста сила. Інші скручували з соломи перевесла і оббивали ними в садках стовбури дерев, щоб краще родили.

Коли ми верталися з посипання додому, був уже білий день. На снігу чорніли великі хрести, зроблені з попелу. У моїй торбинці, замість збіжжя, лежав тепер солодкий тягар, бублики, цукорки, яблука, а Маруся несла повну рукавицю смачних лісових горіхів. Тим часом і в нашій хаті було багато посівальників. Макітра з бубликами і торбинка з цукорками, що їх мамуня ще вчора заготовили, були порожні. Зате долівка від порога аж до великої мальованої скрині, що красувалась серед кімнати, була вкрита верствою зерна і, здавалось, у кожній зернині крилася якась щаслива ворожба.

Отак у нас, в Україні, на Новий Рік діти розносили по дворах щастя, здоров'я, багатство і добру долю.

Михайло Маморський

КОЛЯДНИК

(Спогад з України)

Під ногами сніг рипучий,
Вітер стріхи обміта:
Нині день ясний, блискучий —
День Народження Христа!
 Прийдуть з церкви батько й мати,
 Я торбинку одягну
 І піду колядувати —
 Ані хати не мину.
Хай мороз хоч як там давить —
Я його не побоюсь:
„Бла-го-сло-вітْ Хри-ста сла-вить!“ —
Попід вікна запрошусь.
 І озветься хтось привітно:
 „Колядуй! Ждемо давно!“
 А хто саме — то й не видно
 В замуроване вікно.
А як я доколядую,
Вийде з хати сивий дід:
Діда з святом повиншую,
І він дасть мені „дохід“:
 Буде то горіхів жменька,
 Пиріжок, чи ковбаса:
 В мене торба не маленька —
 Нижче пояса звиса!
Дід попросить передати
Мамі й татові поклін,
І словами ще сказати,
Що... у них хороший син!
 Я тоді подамся далі —
 В кожній хаті ждуть мене,
 І ніхто, хоч би й не ждали,
 З-під вікна не прожене...
Сніг до ніг ніяк не липне;
Колядую... Сил стає,
Поки голос не захрипне,
Поки місце в торбі є!

О. Кобець

Я маленький хлопчик,
Виліз я на стовпчик,
На скрипочці граю,
Христа прославляю.

ПРИГОДА

Зайчєня на пеньку
У сіренькім кожушку.

Впав сніжок на пеньок,
Побілив кожушок.

Кожушок побілив,
Зайчєня звеселив.

Закружляло в танку
Зайчєня в кожушку.

Ми у лісі були, —
По ялинку ішли, —

Зайчєнятї в кожушатї
Подарунок дали.

Він морквинку узяв,
У торбинку сховав

І побіг — скік та скік —
Зустрічати Новий Рік!

Леонид Полтава

РІЗДВЯНА ЗГАДКА

Я Ісуса вітаю,
Я колядку співаю
І про тебе гадаю,
Рідний Краю ти мій!

Чи припала снігами
Хатка нашої мами,
Чи бабуся за нами
Ронять сльози з-під вій?

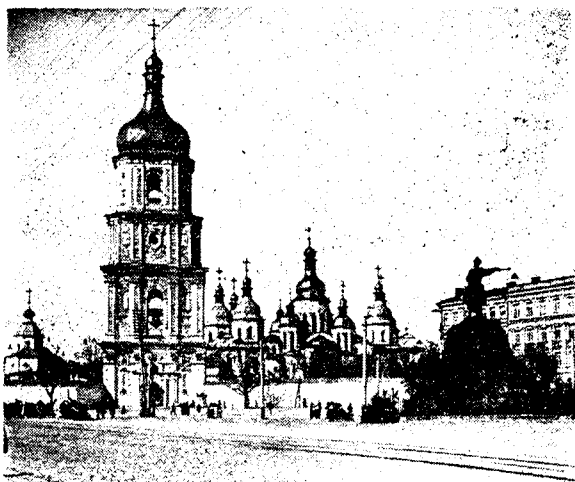
О, Ісусе-Дитятко,
Хорони нашу хатку,
Рідну Земленьку-Матку
І далекий наш край!

Боже! Нашого дому
Ані Іроду злому,
Ні нікому чужому
Не віддай, не віддай!

Р. Завадовиз

Пам'ятний і славний день 22 січня в історії українського народу. У цей день 1918 року столиця України — Київ сповнився радісним і щасливим гомоном: у церквах дзвонили дзвони, а на великій площі перед собором св. Софії зібралися тисячі народу. Грали оркестри, маршували колони українського війська, маяли прапори. Сповнялася давня мрія українського народу: впала московська царська влада і Україна проголосила себе самостійною ні від кого незалежною вільною державою.

Катедрa св. Софії й пам'ятник Богдана Хмельницького в Києві. На площі св. Софії відбулися дві історичні події: проголошення Самостійности України (22-го січня 1918 р.) і Соборности всіх Українських Земель (22-го січня 1919 р.)

А через рік, у той же самий день 22 січня, на цій же площі св. Софії в Києві проголошено злуку всіх українських земель в одну спільну Соборну Українську Державу. Тоді об'єдналися разом Західня Україна із Наддніпрянською Україною, щоб спільними силами в одній державі обороняти свою волю від ворогів — від москалів і поляків, щоб міцнів і розвивався український нарід, щоб мав свою владу, своє військо, свої гроші, свої школи.

День 22 січня 1919 року — це один з найкращих і найсвітліших днів в історії України. І хоч вороги таки знову перемогли і поневолили український нарід і хоч сьогодні знову панує в Україні московський большевизм, пам'ять про ве-

лики й щасливі дні волі ніколи не загине в українському народі.

Кожного року всі ми святкуємо урочисто пам'ятний день 22 січня. Святкують цей день і українські діти, бо вони всім серцем люблять далекую, але рідну землю своїх батьків і дідів — славу Україну.

ДЗВОНИ В УКРАЇНІ

(До роковин 22-го січня 1918 і 1919 років)

Задзвонили срібні дзвони в Україні,
Аж по світі по широкому стало чути:
„Зустрічайте Воскресення день! Віднині
Навік-віки Україні вільний бути!”

Зашумів відвічний Київ прапорами,
Розлилась народу повідь по Подолі,
На майдані на Софійському з корогами
Зустрічала Україна свято волі.

Задзвонили срібні дзвони в Україні,
Аж по світі по широкому стало чути,
Що не нарізно, але в сім'ї єдиний
Український славний нарід хоче бути!

Україно, нездоланна віща Мати
Володимира, Богдана і Тараса!
Бог Тобі призначив жити, не вмирати,
Бути світові і захист і окраса.

Задзвонили срібні дзвони в Україні,
Аж по світі по широкому стало чути:
Хай про вірність молодецьку батьківщині
На науку поколінням скажуть Крути.

І хоча ще не скінчилися смутки-болі,
І страждання не минулися останні,
Не заступлять чорні хмари сонця волі,
Що промінням розцвітає на світанні.

Бо про те, що наша правда не загине,
Що бажання наші в пута не закути,
Задзвонили срібні дзвони України,
Щоб повік було по всьому світі чути.

Володимир Переяславець

КОЗАЦЬКА ДИТИНА

Оповідання з козацької бувальщини

П'ЯТИЙ РОЗДІЛ

У високому синьому небі, мов розпечена мідяна куля, повисло сонце. Ніде ні хмариночки. В безкрайому степу панувала тиша.

Нараз в одному місці захвилювала трава і з неї показався табун диких коней. Кінь-провідник підняв високо голову, застриг вухами, потім вдарив задніми копитами об землю і понісся вихром, аж земля задрижала. За ним помчався весь табун. Мабуть, щось їх виполошило з спокійного пасовища.

У степу з'явився відділ козаків. Забрязчала зброя, зафоркали коні. Попереду на вороному коні їхав ватажок. Його соколинний погляд летів у степ. Який же він тепер спокійний — цей зрадливий степ! Скільки небезпек готує він самотній безборонній людині! На кожному кроці чаїться ворог і жде слухної хвилини, щоб наскочити несподівано, мов бистрий шуліка, на безборонне курчатко.

На чолі старого дебелого сотника вимальовувалась задумка. І не диво — його відділ слідкує за татарвою. Кілька днів тому козацька сторожа попала на слід непроханих гостей. Але хитрі татари зручно затерли сліди за собою, мов у воду впали. Тепер певно грабують оселі, вбивають людей, забирають у ясир. Сотник розсилав на всі сторони озброєні роз'їзди, але даремно. Ніде жадного сліду, вночі не палав обрій загравами пожеж. Здавалося, що татарський загін, нагло появившись в степу, провалився крізь землю. Та сотник цим не зневірювався. Що б не було, він мусить вислідити татар і добре нам'яти їм боки!

Сонце припікало щораз дужче і наводило на людей сонливість. Коні і люди пріли, обганялися від докучливої мушви. І спрага дошкуляла... Нараз передні коні весело заржали і побігли бадьоріше. Деся недалеко зачули воду. Незабаром перед козаками заблищала річка. На зелених берегах і трава буйніша, й кілька верб, поспускавши віти в воду, манили до себе холодком.

— Тут спочинемо, друзі! — гукнув сотник, зіскакуючи з коня.

Він зразу доглянув осідланого верхівця, що пасся недалеко. В траві спало хлоп'я. Це був Пилипко. Він лежав горілиць у закривавленій сорочці, розкинувши руки. Сотник нахилився над ним. Хлопчина дихав слабо.

— Живий! — сказав до себе сотник. — Гей, діду Уласе! Ходи сюди! Робота буде...

З гурту виступив старий сивий козак. Він умів лікувати всяку недугу. Тому кожний радо приймав діда до свого гурту. Дід став поратись

коло хлопця, промив рану чистою водою, приклав зілля і цупко перев'язав. Хлопчина й не ворухнувся.

— Забагато крови зійшло! — бурмотів дід під вусом. — Але молодий... вилежиться...

Став натирати горілкою виски. Від цього Пилипко пчихнув і відкрив очі.

— Де я? — прошепотів він, здивовано роздивляючись.

— Не бійся, синку, ти між своїми! — сказав сотник. — Звідки ти тут узався?

Пилипко тепер пригадав собі все відразу. Події минулої ночі, мов живі, стали в нього перед очима, і він затремтів.

— Дядечку, голубчику! — залебедів крізь плач. — Рятуйте батька-матір... Їх татари схопили... А дідуся вбили...

— Ти, синку, не плач, заспокойся! Дасть Бог, ми скоро доберемося до них і визволимо тобі батька-матір з неволі, — сказав сотник.

Тим часом козаки розклали вогні й варили кашу. Пилипко справді заспокоївся. Він розказав козакам свої пригоди. Козаки не могли надивуватися, як такий малий хлопчина зумів перехитрити татар і на татарському коні втекти в степ.

Старий сотник поцілував Пилипка в чоло.

— Славний з тебе хлопець! Хто так любить батьків своїх, як ти, синку, що свого життя для них не пожалів, тому милосердний Господь не дасть пропасти. Так ти кажеш — Михайлівка згоріла... Гм... У Михайлівці жив старий козак, Клим звався, на прізвище Панась... Не знаєш, часом, що з ним сталося?

— Та це ж мій дідусь! — крикнув хлопчина. — А я Пилипко Панась.

— Пізнати птицю по пір'ю! — всміхнувся сотник. — Так що ж твій дідусь, Пилипку, живий-здоровий?

— Дідуся зарубали вчора татари! — скрикнув до плачу Пилипко. В нього почали дрижати уста. Старий сотник зняв шапку і перехрестився.

— Хай з Богом спочиває! Славний козак був твій дідусь, хлопче! Добрий друг, вірний побратим. Раз урятував мене від смерті. Застукали ми татар на річковій переправі. Зчинився бій. Я попав у саму гущу татар. Присікалося до мене аж шестеро бісурманів. Кинувся Клим мене виручати. Наспів саме впору. Вже татарська шабля опускалась на мою голову, коли він наскочив — і рука татарина разом із шаблею

КОБЗАРЕВА ГОСТИНА

Сценічна картина з життя Т. Шевченка в 3-ох відслонах

ТРЕТЯ ВІДСЛОНА

(Продовження)

Шевченко. Беріть, дітки, солодке та яблучка! Починайте, дівчатка!

(Спозатку дівзата, а потім хлопці підходять до кошиків, беруть по бублику, цукоркові та яблужку і, вернувшись на попередні місця, мальовниго розсїдаються: одні на землі, другі навколїшки, інші ще вище на пеньках та ослониках. Ідять і так розмовляють):

„Отаман”. Дядьку, а ми хотїли б вас щось запитати. За віщо ви нас так угощаєте?

Шевченко. Ну, що ж... Люблю вас та й годї.

1 Дівчинка. А за що нас любите?

Шевченко. За що? За те, що ви — діти, і за те, що ви — не тільки краса, але й надїя нашої України. І тому від вас наша спільна Мати, Рїдна Земля, сподївається собі великої допомоги.

полетїла в степову траву. Але і йому це не вийшло на здоров'я. Другий татарин рубонув його через обличчя. Кров залила очі. Приходилося круто, та, спасибі, наспїли інші козаки і виручили.

— Дїд мали великий шрам на обличчі. — сказав Пилипко. — Вони розказували мені, що їх поранив татарин, як вони свого побратима Журбу від смерти обороняли.

— Гарасько та ще й Журба — це я! — промовив сотник і посумнів. — Так, значить, мого побратима немає в живих! Спи ж спокійно, вірний приятелю, в землі, яку ти так щиро любив. А я за тебе помщуся, люто помщуся!.. Так поможи мені Пречиста Мати! Не дай ворогові на поталу нашої рїдної землі!

За той час і каша зварилася. Козаки посїдали на землі, повиймали ложки з-за халаяв і почали помалу їсти. Потїм, розставивши сторожу, лягли спочивати, бо не спали цілу ніч, слїдкуючи за татарами. За хвилину в таборі все спало. Тільки сторожа з готовими до пострілу рушницями пильно дивилася в степ.

Сонце зїйшло з полудня, спека поменшала. Коні й люди відпочили.

— В похід! — вигукнув сотник Журба і легко скочив на коня. Його чура підняв Пилипка і посадив поперед сотника, бо ослаблений хлопець ще не мїг сам їхати. За хвилину степом просувався чималий відділ козаків. Пилипко показував дорогу до Михайлівки.

(Продовження буде)

Хлопці. Ми поможемо їй!

Дівчата. Ми розвеселимо її!

Шевченко. Я знаю, я вірю в це. А покищо ви ще малі — вам треба вчитися, думати, читати і чужому научатися, свого не цуратися. Бо хто Матір забуває, того Бог карає...

Діти. Ми не забудемо її! Не кинемо її!

Шевченко. Тоді й Бог вас не забуде! Бог завжди благословляє добрих і вірних діток. А тепер, друзі, порадьмося.

Діти. Що? Що таке?

Шевченко. Як би нам забавитися.

Діти. А й справді! Що будемо робити?

3 Дівчинка. Я розповім казку.

Діти. Ану, ану, ми радо послухаємо!

„Отаман”. Стривайте, наперед попросимо дядька сїсти на цїм ослоні. *(Виносить ослона і ставить його посередині між хлоп'язим і дівозим гуртами)*. Сїдайте, будь ласка!

Шевченко. Рости, хлопче, великий. Починай, серце!

3 Дівчинка *(встає)*. Був дїд, була бабка, Опанас і Гапка. Сїв дїд коло печі, грїє собі плечі: „Жроби, бабо, лашку, шкажи мені кажку!” — „Добре, Опанаску! Скажу тобі казку, а ти пильно слухай і табаку нюхай! Був дїд, була бабка, Опанас і Гапка. Сїв дїд коло печі, грїє собі плечі: „Жроби, бабо, лашку, шкажи мені кажку!” — „Добре, Опанаску, скажу тобі казку, а ти пильно слухай і табаку нюхай! Був дїд, була бабка...”

Степанко. Та це ж безконечна — мов колесо крутиться. Я такої не хочу: Я її знаю.

Діти *(розкотисто сміються)*. Та невже?

Шевченко. Ану, ти її скажи, Степанку.

Степанко. А таки скажу. Я її добре знаю. — Був дїд... ні, була бабка... а дїд звався Гапка.

Діти *(заливаються сміхом)*. Далі, далі, Степанку!

Степанко. Сїв дїдусь на плечі і каже до печі: „Зроби мені казку, будеш мати ласку. А ти табаку слухай, а казку нюхай...”

Діти *(голосно сміються)*.

Степанко *(ображено)*. Чого смієтесь? Не буду далі розказувати.

„Отаман”. Ну, то я скажу. Моя казка гарна й довга. Хочете?

Діти. Добре, Андрію!

(Закінчення в наступному числі)

СВІТ, МОВ КАЗКА

Вчора ліс ховався у мряку,
А вночі мороз дихнув,
Кожну віточку, гілляку
Ніжно сріблом обгорнув.

Морозеньку-чарівничку,
Замінив ти в казку світ —
Хоч щипнеш не раз і в личко,
Діти шлють тобі привіт!

В лісі блиснуло, засяло —
Іней іскрами заграє,
Вийшло сонце, засміялось —
Зайчик з дива дубки став.

Гляньте, ось виходить з бору
Біла Краля Зимова,
Гарна-гарна, хоч сувора —
В неї сукня льодова.

А на сукні ті узорі,
Що їх видно на шибках —
Із серпанку кануть зорі,
Сяють персні на руках.

З нею йдуть її дворяни,
Йдуть ведмеді і вовки,
Скачуть зайчики між пнями,
Тихі сарни і цапки.

Світ, як диво — світ, мов казка —
Світ, неначе срібні сні —
А під листям спить комашка,
Спить, чекає до весни.

Роляник

Весь ліс у білій ризі,
Але нерівний сніг:
По ній, як знаки в книзі —
Сліди звіриних ніг.

Ніхто з людей у лісі
Сюди вночі не йде.
Хто ж біг по цім узліссі?
Куди цей слід веде?

То лиса хитрі кроки, —
В село він певно біг,
Ведмеда слід широкий
Поплямає густо сніг.

Там вовчі лапи стали,
Там вивірки сліди
І зайчиків, що мчали,
Напевно, від біди...

Тут кожного звіряти
Пригода, втеча, бій, —
Зумій лиш прочитати
У книзі лісовій.

Леонид Полтава

Мерзнуть руки, мерзнуть ноги.
На вікні — ялин гілки.
Замело усі дороги,
Всі стежки.

Бо сьогодні ходить-бродить
Повен люті і погроз
Дня зимового господар,
Дід Мороз.

Діма

Мирослав Петрів

Ілюстрації М. Дмитренка

І. На вовчому хребті

Іванчик, чорноокий гуцулик, сидів під хатою й різьбив топірчика. Урізав собі пальчика, змерз у ноги — а до того, на лихо, ще й топірчик розколовся... Зневірився хлопець. Глянув на вершок Говерлі¹ й подумав: — „Там, мабуть, тепло й добре. З вершка гори до сонця близько та й до Бога недалеко. Туди б мені піти. Там не змерз би я в ноги, не врізав би собі пальця, різьбячи топірці. Янголи навчили б мене різьбити без труда!”

Іванчик кинув нудну роботу. Замкнув хату, а на воринні² почепив картку з написом: „Дорогі мамо й тату! Не плачте! Я пішов на вершок гори, де дуже тепло, звідки до сонця близько та й до Бога недалеко. Незабаром вернуся. Будьте здорові!”

Взяв Іванчик у кишеню вівсяну паляницю, в руки невеликий бучок і пішов.

Іде Іванчик. Кругом гаї, та всі дубові. Де-не-де грядочка картопельки або загінчик³ вівсика. Раптом задудніло щось за хлопцем: ду-ду-ду!

— „Хтось біжить за мною!” — подумав хлопець і почав утікати. Диво! Що хлопчик біг швидше, то тупіт ставав голосніший. Хлопець зморився, охляв, а далі приліг на землю і питається: — Хто ти такий, що так женешся за мною? Чи ти ворог, чи приятель? Не втекти мені від тебе!

Та що за диво? Ніхто до Іванчика не підходить.

— Ах! Це так б'ється моє серце! — крикнув хлопець. — То я сам від себе тікав!.. Дивно і смішно!

З'їв Іванчик чвертину паляниці, напився з джерела водиці, далі йде вгору плаєм,⁴ пісню веселу співає. Не видно вже ні грядочок, ні загінчиків. Ліси й ліси! А в тих лісах і граби, і берези, і буки, і явори, і дуби, і ясені, і смереки. Ішов Іванчик, ішов, аж почув вигук: — Гей, хто в лісі, озовися!

Іванчик трохи злякався, за кущиками сховався, не обзивався. Тут знайшла його сарна, ввічливо поздоровкалась і попросила:

— Будь ласка, ходи зі мною на поляну. У нас, звірів, сьогодні великий бенкет. Хто тільки є в лі-

сі, людина чи тварина, мусить прийти до звірів у гостину.

Пішов Іванчик за сарною. Вийшли на простору поляну, застелену зеленою скатеркою. Пенки тут правили за стільчики, а виверти — за столи. Кругом поляни сиділи ведмеді, вовки, сарни, дикі кабани, зайчики, олені, рисі, лиси. Найстарший дуб шумів їм якусь казку, а жучки співали, а метелики танцювали. Івась з'їв пригорщ ягід, з усіма звірятами розцілувався, навіть із вовком. Потім попросив старого дуба:

— Володарю карпатських мішаних лісів! Дозволь мені мандрувати вище в гори, де смерекові ліси шумлять, наче таємні хори.

Дуб згодився на те, ще й вовкові наказав: — Відвези-но, вовче, нашого дорогого гостя за межі нашого царства!

Радо чи нерадо, вовк підставив спину, Іванчик сів, ухопив за вухо, і поїхали. Ідуть вони, ідуть, Іванчикові вже нудно стало. Заговорив до вовка, а той і словечком не обзивається, лише молиться та й молиться.

— „Щось той вовк дуже богомільний, — подумав Івась. — Чи не хоче він мене обдурити?”

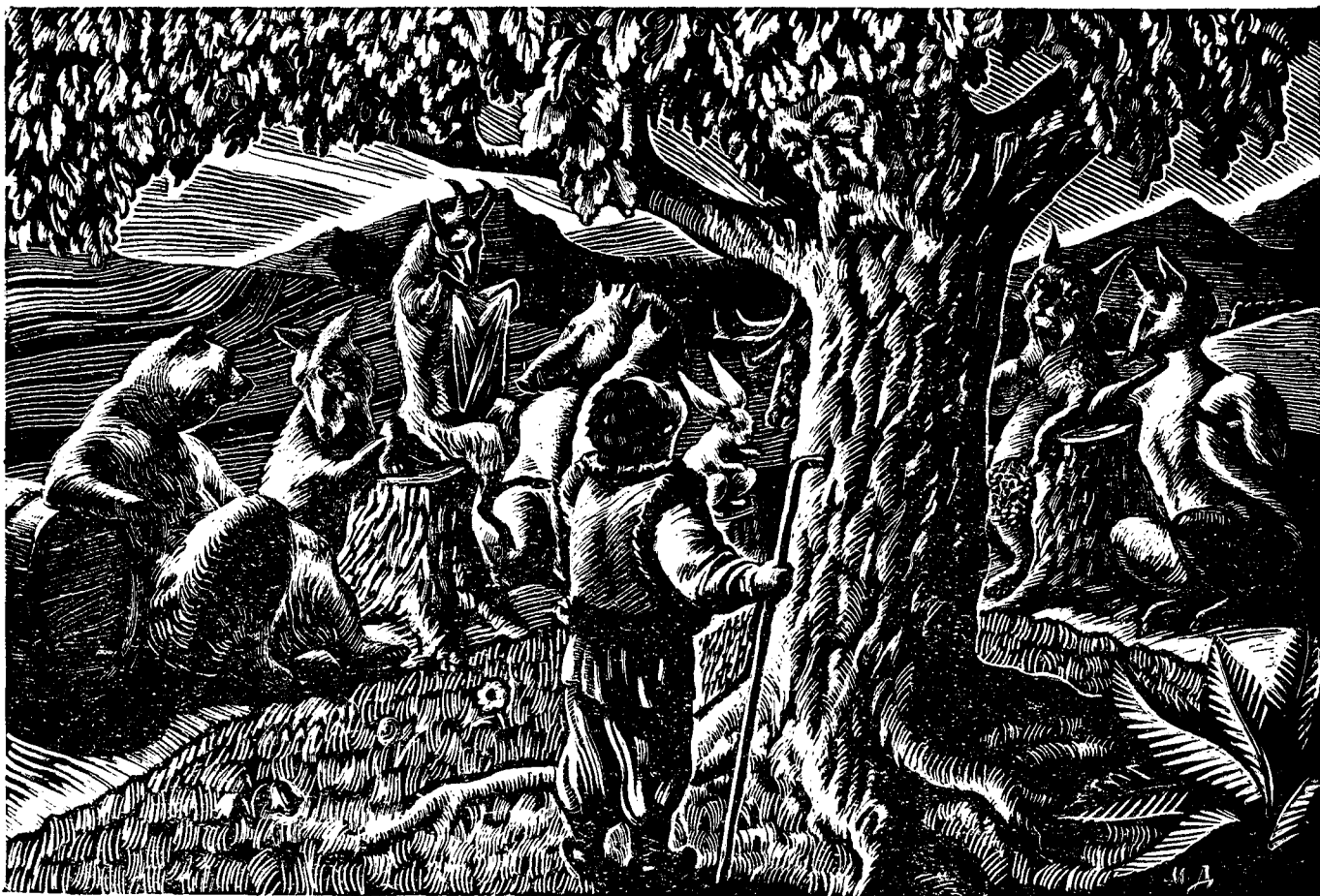
На границі хвойних⁵ лісів вовк зупинився і сказав: — Віз я тебе три дні і три ночі. Заплати великої за те не хочу. Злізь із мого хребта, я тебе з'їм! Небагато в тобі м'яса — це дуже марненька плата.

— Вовцюню! — сказав Іванчик. — Не прийде між нами до згоди! Я хочу ще жити, тому не злізу з хребта.

Вовк розсердився, сюди-туди крутнувся, та не скинув Іванчика з хребта: він причепився руками й ногами, мов кліщ.

— „Куди ж мені його везти? — подумав вовк. — Хіба не вниз. Він того й хоче. Ні, повезу його ще вище. А змориться ледащо, то конче впаде в мої зуби”.

В'їхали вони в дрімучий смерековий ліс. Стало вечорити. На небі блиснули зорі, а вони над

горами більші і яскравіше світять. Іванчик питається зірок:

— Як то скінчиться ця їзда?

Зірки нерішуче моргають — не знають. Вовк біг швидко все вище й вище. Смереки тут були низькі і немилосердно били хлопця по голові. Ще більше прийшлося хлопцеві терпіти, коли скінчилися хвойні ліси і почалися гущавники. Покорчені галузки жерепу і лелича дряпали Іван-

чика по ногах. Хлопець плакав, плакав, а потім каже:

— На здоров'я! Плач нічого не допоможе — треба щось ліпшого придумати.

Вовк біг усе вперед, мов навіжений. Хлопець непомітно зсунувся йому з хребта. Розлючений вовк того не чув — побіг далі.

— „Біжи собі! — подумав Івасик. — Як зупинишся, як побачиш, що мене немає, то хіба собі спересердя відкусиш хвоста”.

II. Зустріч із янголом

Іванчик блукав у гущавнику цілий день. З'їв уже давно свою паляницю. Пробирав їсти корінчики, злизував росу з трави. На щастя, з гущавника вийшов на зелену луку. Полонина!⁶ Яка вона гарна! Зелена, зелена, а там далі квітчасті царинки. Пасуться біленькі вівці, на сопілці грає пастушок, а он до дерев'яної колиби⁷ йде суворий ватаг.⁸ Справжній рай!

Ватаг прийшов до хлопчика і повів його в колибу: — Зостанься, хлопче, з нами!

— Добре.

Іванчик залишився на полонині. Пас біленькі вівці й прекрасно грав на сопілці.

Настала осінь. Пастушки стали готуватись до повороту в село. Одного дня Іванчик щез так несподівано, як і з'явився. Довго пастушки шукали, потім сказали: „То певно Іванчика з'їв ведмідь!” Погнали пастушки свої отари в села, про дивного хлопчика Іванчика забули. А Іванчик мандрував на верх гори. Ось і верх! Дуже здивувався хлопчина, коли тут його зустріли сильний вітер і сніг.

— Чому тут так холодно? Адже звідси до сонця близько! Чому тут так непривільно? Чому тут така пустка? Адже звідси до Бога недалеко! Чому це так? — жалівся хлопчик.

Хижий високогірський вітер звалив хлопчика на камінь і почав його засипати снігом. Хлопець дуже плакав, та вітер на те не зважав.

Нараз задзвонили срібні дзвіночки. Вітер утік і гнівно, незадоволено заскигнів. Сніг перестав падати. З неба злинув янгол і підняв Іванчика.

— Не плач, хлопче, не плач!

— Янголику! Чому тут так холодно? Адже звідси до сонця ближче! Повинно б бути тепліше, ніж там, в долині. А воно навпаки.

Янгол засміявся: — Іванчику! Сонячне проміння лине на землю і не ogrіває по дорозі пустих просторів. Воно ogrіває землю, а земля, ogrіта сонцем, ogrіває все кругом.

— Ах, а я цього не знав! А ще одно скажи мені, янголику: чи звідси ближче до Бога, ніж з моєї хати, що стоїть там під горами?

— Ні! Хто має добре серце, тому з кожної закутини близько до Бога.

— Янголику! Чи ти навчиш мене різьбити гарні хрестики й топірці? Та так, щоб я не калічив собі пальців?

— Ні, Іванчику! Я тебе не навчу. Вертайся додому, вчися в школі, вчися від старших людей. Працой, терпи. На світі все, що гарне й величне, постало з витривалої праці. Вертайся додому! Люби працю, люби свій щоденний труд!

— Та я б вернувся. Сказати по правді, я вже затужив за батьками. Але, як лише ти щезнеш, отой вітер не дасть мені й кроку ступити.

Янголик дав Іванчикові срібні лепцата й щез. Десь далеко-далеко задзеленькали срібні дзвіночки. Іванчик заложив лепцата і, неначе вихор, помчався вниз. Минув засніжений скелястий шпиль, минув опустілу полонину, минув низькі гущавники, минув хвойні ліси, минув мішані ліси, минув дубові гаї, опинився серед засніжених нивок і заїхав під рідну хату. Глянув у віконце, а там батьки застелили стіл до Святої Вечері. За світили свічку, не їдять куті, лише журяться:

О. Кобець

СНІЖИНКИ

Одна пухка сніжинка,
Кружляючи в танку,
Мені на вію сіла,
А друга — на щоку.
Я й мигнути не встигла:
А де сніжинки ці?
Лишилось по краплинці
На вії й на щоці...
Підставлю дві долоні:
„А йдіть, сніжинки, йдіть!
У мене на ялинці
Ви будете зоріть!”
Вбіжу у хату — мама:
„А що то я несучу?”
„Та ось... несла сніжинки...”
„А принесла?...” „Росу...”

— Де то наш синочок, Іванчик чорноокий?
Іванчик відчинив двері й сказав. — Христос рождається!

Батьки кинулись до рідної дитини, за стіл його посадили. Оповідав Іванчик їм про свої пригоди. А батьки цілували його в личко, мати з правого боку, а тато — з лівого.

¹ Говерля — найвища гора в Карпатах.

² вориння — огорожа.

³ загін — нива.

⁴ плай — гірська стежка.

⁵ хвойний ліс — ліс із дерев, що мають не листя, а игли.

⁶ полонина — пасовище на верху гори.

⁷ колиба — дерев'яна буда, де ночують пастухи.

⁸ ватаг — найстарший пастух.

Спробуйте на основі цієї казки відповісти на такі питання: 1. Як виглядають поля й ліси на карпатському підгір'ї? 2. Які звірі живуть у карпатських лісах? Які є смуги рослинності в Карпатах? 4. Чому на верхах гір холодно?

1. СКЛАДОВА ЗАГАДКА

ВА О КИ ЛИНЬ Я ТА СЯ РЕЛ БУ СТАП НЕЙ СО
ДЕ РЯК МАН СТОР МА И ВІР ВО ТУР НІК РА О
СУР СА О БАН РО НЕ О ТОР

Порозкидані склади укласти так, щоб одержати значення слів, поданих за числами. Початкові букви слів, читані згори вниз, дадуть нам назву національного свята, яке святкуємо в місяці січні.

1. Назва нічної птиці
2. Частина українських земель
3. Рід дерева
4. Нарід в Азії
5. Інакше череда
6. Місто на Лемківщині
7. Пристань над Чорним морем
8. Викопуємо в городі
9. Хижий птах
10. Ім'я галицького князя
11. Найбільший український літописець
12. Ім'я хлопця
13. Бойова трубка
14. Давній музичний інструмент
15. Голосівка

2. ЦО ЦЕ?

З північних сторін мандрую-випливаю,
Цілу Україну бачу-оглядаю, —
Відвідую міста, що славні давниною,
І Київ наш, осяяний красою.
Як Запоріжжя і Херсон пройду,
У Чорне море шлях свій я веду?

3. РЕБУСИКИ

МІ100, 100ЛЯР, 100РОЖ, ТІ100

4. ЦО ЦЕ?

- а) Кину вгору — біле, впаде додолу — жовте?
- б) Є собі маленький світ,
В тому світі жовтий квіт,
Щоб дістати жовтий квіт,
Зруйнувати треба світ?

Б. Д.

5. НАРОДНІ ЗАГАДКИ

- а) Сивий віл випив води повний діл?
б) Летіло без крил, упало без ніг, зварив кухар без вогню?
в) Чорне сукно лізе в вікно?
г) Загороджу хлівець на п'ять овець?

РОЗВ'ЯЗКИ ЗАГАДОК

Розв'язки загадок, вміщених у четвертому числі „Веселки”:

КАПУСТОНЬКА: Зайчик.

ЦО ЦЕ? а) Пилка, б) Сірники, в) Дерево.

„ЧАРОДИНА” ЗМІНА: гуска, луска, ласка, лавка, мавка, мавпа.

ДИВНІ СЛОВА: млин, порт, орел, знак. Слово на місці хрестиків — мороз.

МАГІЧНИЙ КВАДРАТ: 1. Віра, 2. Ірод, 3. Роса, 4. Адам.

РОЗСИПАНКА: Україна наша мати.

ВИСЛІД ЛЬОСУВАННЯ НАГОРОД ЗА ДОБРІ РОЗВ'ЯЗКИ ЗАГАДОК із третього числа „Веселки”: розв'язки загадок прислали 45 дітей. Правильно розв'язали такі діти: Л. Андрусак, Н. Бутович, В. і І. Гнатюк, М. Гавур, Х. Еліяшевський, М. Заремба, Я. Кінах, Б. Кміцикевич, Р. Когут, О. Коротько, Т. Коршунів, Л. Кузій, Л. Курдидик, Х. Маланий, В. Мисишин, О. Міtringа, М. і Х. Пачовські, І. Постолок, В. Приходько, В. Росоха, К. Сенік, О. Скробач, Я. Тимків, Третій відділ Курсів Українознавства в Сиракуз, А. Шуль, І. Юзвяк, Б. Ярош.

У висліді льосування нагороду отримали: Т. Коршунів, Л. Курдидик, В. Приходько. На нагороду призначено казку Наталі Забіли „Чарівна хустина”.

Виказ учасників льосування нагород за добрі розв'язки загадок з четвертого числа „Веселки” та виказ виграних нагород вмістимо у числі журналу за лютий. Речення надсилання розв'язок із четвертого числа минув 4-го січня 1955 р.

Розв'язки загадок, вміщених у січневому числі „Веселки”, прислати до 15-го лютого 1955 року. Хто правильно розв'яже всі загадки, візьме участь і льосуванні нагород. Виказ учасників льосування й виграних нагород вмістимо в числі „Веселки” за березень 1955 р.

Від Редакції: З уваги на багатий різдвяний матеріал продовження ілюстрованого епосу „Богута-Багати” відложено до наступного числа.

„ВЕСЕЛКА”, ілюстрований журнал для української дітвори, щомісячний додаток до щоденника „Свобода”. Виходить 15-го кожного місяця. Адреса Редакції й Адміністрації: „SVOBODA” Р. О. Box 346, Jersey City 3, N. J. Редагус Колегія з членів Об'єднання Працівників Дитячої Літератури. Редакція застерігає собі право виправляти матеріали. Передруки нових творів і репродукції ілюстрацій, вміщених у „Веселці”, тільки за попередньою згодою Редакційної Колегії. Заголовок роботи мистця П. Холодного, розділові заставки мистця М. Бутовича,